

БИБЛIOТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ
МТМ 79
1957

"ska"

MESEČNIK ZA KULTURU I UMETNOST — NOVI SAD

1

Polja

III 1957.
Bar. 24060

BRANKO PEIĆ

JUČE, to je nešto zauvek prošlo. Ponekad učini nam se kao ono što je manje vredno naše pažnje. Ili nas je možda strah osvrnuti se, jer smo nesvesni onoga puta koji je suviše dug kao svim predjena staza? Zato, što okretnuti se unazad, na proteklu, radio se o jednom danu, o mesec dana ili o čitavom jednom vremenskom sazvezđu, — znaci postati načisto s tim koliko smo u našem postojanju prošli dugačak put do SADA? Kada postanemo toliko odrasli da o tome možemo misliti, naše vreme, ili, tačnije, trenutak naše sadašnjosti i ovovremenost čini nam, se kao nepogodan za pravljenje resumé-a svih nespoznatum, radosti ili tegoba iz našeg trenutka ovremenosti u kome se, naprimjer, u jednoj usamljenoj večernjoj seljini, javi (u nama samima) intimna potreba za sabiranjem podataka o proteklom postojanju...

Najčešće pokušaj konačnog obraćuna sa sobom, kao implicitom svoga postojanja, javlja se u subjektu, kao ono što mu može pomoći da se oseti relativno zadovoljnim, ubuduće, od časa kada se na obračun odluči ili kada ga je zapčeo.

Ako je sumiranje podataka svoga dosadašnjeg života, ličnost izvela po niti jednog njegovog vida, — JUČE, prošlo, učinice joj se kao nešto što je bilo prijatno ili, bar u jednom trenutku, kao dramatičan odgovor na pitanja koja se prirodno nameću da bi bila atribut jednog razvoja, raščenja, preobražaja. Celokupnog sebe iz prošlosti sabrati, teško da se može, a da istovremeno ne postanu još markantniji oni naši doživljaji koji nam se neophodno nameću kao zaključci o izgubljenom i propuštenom. Zašto se zato okretnuti unazad, na juče, bez sigurnosti da je to najbolji savet za sutra? A sigurnost potrebe resumé-a nije lako saznati i put do odluke sabiranja svojih dogadjaja i doživljavanja, reagovanja na spoljni svet, i nadalje ostaje sūstina smisla i besmisla svih rekapitulacija doživljenoga do danas. JUČE je zauvek iza nas, i zato samo u ret-

O SMISLU DISONANCE

kim trenucima možemo se- koje ćemo postići sredstvi- slikanjem jednog štirmuga) i dopustiti osećanje potre- ma pisane reči), — gotovo be celokupnog razmatranja da je nemoguće prenebre- onoga ko nas okružava, — onoga što nas okružava, — disonanca će biti ono što nas do sigurnosti kontem- plativnog postavljanja rav- noće subjekt-objekt? Da, Mi, zapravo, češće pravimo onome što nas okružava — kao puls života remeti sklad, — što nas izvodi iz stanja iz- vesne harmonične dezainte- resovanosti za odnos sub- jekt-objekt koji, kao tif i nemamelič, gotovo da i ne postoji. Ono što se s pravom ili pak nepravedeno

ko radostan, ali tada pod uslovom da je intimno, pred sobom bio neposredno, sredstvo osećanja da je ja- sasan i iskren, što, razum- livo, zavisi od toga što shvata kao svoi uspeh, a što kao neuspeh o čemu nije mesto da ovde govorim. Zadržimo se na onome što nam je prijatnije: na reka- pitulaciji doživljaja svku- kupnosti našeg postojanja posle koje nam se, bar ne- ko vreme, čini da smo u tih odmornom skladu sa onim što nas okružava. Hod je lak i oči su otvorene. Osećanje odmora! Nema

sumnje u ono što se vidi i pažljivo se sluša i odmerava

smisao reči koje čujemo. U

luci našeg SADA koje je različito od JUČE i isto tako od SUTRA, — ti su trenuci u našem vremenu,

danas, sve redji, a ipak ne

manje potrebiti nego pre- decijena.

Pretpostavimo da smo oni koji hoće da opisuju jedan događaj ili iskažu jedan svoj zadatak pred sve- tom, jedno intimno razrešenje svog ili opštег problema. Pretpostavimo da smo oni koji žele da književno- umetničkim fiksiranjem života istaknu smisao ili bes- misao atmosfere koja je oko nas i njene proizvode. Ta pretpostavka neće nas odvesti dosta dalje od života svakidašnjice. Naprotiv, njemu će nam približiti, jer za umetničku rekreaciju, kre- aciju ili suštinski dodir sa odnosima koji su kompo- nente jednog društvenog moralu u jednom vremenu, — nije bio nikada nešto drugo do uslov jasnog go- vora i sugestivnosti umet- ničkog transponovanja od- redjene teme ili vremenom određenih tema života svaka- dašnjice. Pod pretpostav- kom da je naša ambicija umetničko fiksiranje jedne životne epizode, epizode iz svakidašnjice, (oblikovanje

Rekapitulacija naših do- sadašnjih postupaka dovodi disonanca će biti ono što nas do sigurnosti kontem- plativnog postavljanja rav- noće subjekt-objekt? Da, samo verovatno, jer još ni- je vidna složena orkestra- cija smisla disonance pod kojom treba podrazumevati doživljeno SADA za razliku od SUTRA ili JUČE, naro- čito. Disonanca je, znači, produkt našeg SADA? A ja- viće se kao jedan vid sav- remene etičke dehumaniza- cije upravo zato što je u punom svome smislu sadržana u SADA; zato će biti vidna, gotovo empirički o- pipljiva!

Posle resumé-a doživje- nog i pozitivno uradjenog

(NASTAVAK NA 10. STR.)

PETAR LUBARDA

ČELJUST

IZVAN MENE

Pošto je izvan mene mnoge radosti kojima nikad neću znati imena i mnoge reke koje nisam otkrila takože nekom kristale svog čekanja i postoje mnogi nepoznati cvetovi i nikad nevidjeni leptiri

Negde izvan mene i moga hoda svesna sam njihove trajnosti i njihovog čekanja a bolno znam da ne mogu izazi da ne mogu prerasti okvire svojih svetova i da će još dugo u osami čekati čežnje moje krvavi listovi neku ruku da ih otkrije u čaši čudjenja

Jasna MELVINGER

MORE

More-konačište beskraja.
More-rastvoreni snovi i blagost.
More-stani ukus na ispuštanim usnama.
More-leđeni dodir davljentika i usnulih mornara.

Njiše se peraje, pena i belutak.
Njiše se mesec zaronjen u mastilo tisine
Treperi barka i sedi pramen kose ribara.
Njiše se gateb i njegov krik na talastma.

More-sve moje ljubavi zanjihane u vremenu.
Zaroniću i opet će me vratiti talasi.
Lakša sam za samu sebe.

More-ja sam najsištne zrnce peska.
More-ko prva bajka rasplinuta u plavom,
Ko prvi nemiri ukroten granama
Ko blistavi neha jedne zagušene čežnje.

Mirjana VUKMIROVIĆ

NIŠTA U OKVIRU

Jam sam dete i još jedno dete...
Zašto nisam jedno, koje je samo zbog svojih šesnaest godina dete...
Zašto sam i ono drugo, većito dete bez godina, koje se smeje onom što nije smešno, glijupo se zanosi smešnim i veruje u nemoguće...
O, zašto se smejem suncu i vetru, maštam o ljubavi i pruzam ruke u svet praznih i lepljivih mehura reči od kojih na meni ostaje samo lepilo...
Želela bih da isčupam sebe iz svojih godina, da ostanu samo one...
Ali ne, ne mogu, boli me... Ne mogu, odvojiti sliku od okvira on je čutljiv i šupaj, samo boje i slike su život. Ne, ne mogu izvaditi sebe i ništa iz sebe, boje života su u meni... Ostala bih samo okvir, šesnaest godina i ništa...

Juditka ŠALGO

PETAR LUBARDA

ŽEGA

O SMISLU DISONANCE

[NASTAVAK SA 1. STR.]

jektivne okolnosti, mereći (to jedino izglađuje nesporazume u našem vremenu, no je da će se lično zadovoljstvo tu pretvoriti u svoju suprotnost. List na zemlji, koji su sve češći u medju-sobnom saobraćaju ljudi i zgažen i ponižen, gladan narušiti) upostavljanje ravnošće odnosa JA — NE — JA — NE — JA znacišto nešto više nego potreban odmor. I on, uslov da disonancu bolje čujemo, odmah posle jednog velikog niza nesklada koje susrećemo, koji će

sa osavremenjivanjem (čak i semantičkim, ali samo osavremenjivanjem) umetničkog govora dobiti svoje pravo značenje. Ovaj ga govor još nema i on, kada postoji ovakav ne shvata se od mnogih kao hor disonantnih jekova svih naših današnjih tema, bitno savremenih. Čini se da je ovde sadržan smisao disonance koju čujemo?

Branko PEIĆ

ONA TRAŽI OD MENE

Stolovi

Ona traži od mene da budem nešto
Ona traži

Kiša

Ona traži od mene da budem nešto
Ona traži

Prozori

Ona traži

Ona traži od mene da budem nešto

Tavanica

Stolovi

Kiša

Prozori

A ona traži

Ona traži od mene da budem nešto

Borislav MILIĆ